

SAK

Afghanistan

NYTT

EN TIDSKRIFT UTGITT AV SVEDESKA AFGHANISTANKOMMITTÉN NR 3 2024

NYHET

Morallag skärper
restriktioner

REPORTAGE

Norskt stöd
räddade byar

ANALYS

Samarbete behövs
från fall till fall

Mohammad
Zakir Rasouli säljer
traditionella fest-
kläder i sin butik.

TEMA | KLÄDER

Färgsprakande dräkter under täckande hijab

Afghanistan^{NYTT}

INNEHÅLL Nr 3 2024

” Behovet av insatser för att motverka klimatkrisen är akut.

Andreas Stefansson,
generalsekreterare SAK

- 4 **I KORTHET** Talibaner klipper banden med ambassader, instrument förstörda.
- 6 **TEMA** Kläder i Afghanistan – politik och tvång men också färgsprakande och figursytt med broderier och pärlor.
- 13 **NYHET** Morallag innebär ytterligare inskränkningar, särskilt för kvinnor.
- 14 **BILDEN** Vindruvor blir russin.
- 16 **ANALYS** En del har blivit bättre under tre år med talibanstyret, men restriktionerna för kvinnor överskuggar allt.
- 18 **SPORT & KULTUR** Cricket väcker glädje och stolthet.

SAKs VERKSAMHET

- 19 **ANDREAS HAR ORDET** Katastrof om Afghanistan stängs ute från klimatsamarbete.
- 20 **SAK I KORTHET** Medarbetarna ser med stolthet tillbaka på sin tid med SAK.
- 22 **REPORTAGE** Systerorganisationen norska Afghanistankommittén om hur förebyggande arbete räddade byar från jordskred.
- 24 **ENGAGEMANG** Farahnaz Akbari har varit engagerad sedan hon var nio år och samlade in pengar genom bakning.

SAK Svenska Afghanistankommittén

AFGHANISTAN-NYTT är en medlemstidning som ges ut av Svenska Afghanistankommittén fyra gånger per år. Den innehåller ett tema med fokus på situationen i Afghanistan, reportage från SAKs utvecklingsarbete samt information om ideellt engagemang i Sverige.

ANSVARIG UTGIVARE | Anders Rosén
REDAKTÖR | Eva Kellström Froste
FORMGIVNING | Serpentin Media
ISSN | 0280-7041
TRYCK | Ljungbergs tryckeri, Klippan
UPPLAGA | 5 600 ex
PRESSLAGD | 27 september 2024

OMSLAG | Mohammad Zakir Rasouli säljer traditionella festkläder i sin butik.
Foto: Sayed Qudratullah Attaye

KONTAKT | Svenska Afghanistankommittén
Malmgårdsvägen 63, 116 38 Stockholm
Tel 08-545 818 40, info@sak.se, www.sak.se

Färgerna försvinner från gatorna

Kläder är både glädje och allvar. Nödvändigt, men för många är det också roligt. Att göra sig fin till fest. Att uttrycka sin personlighet.

I Afghanistan är det verkligen både allvar och glädje. Kvinnor har alltid förväntats täcka sig, men sedan talibanerna tog över har kvinnorna gradvis förlorat sin valfrihet kring hur de täckande kläderna ska se ut. De afghanska kläderna är fulla av färger, men i talibanernas Afghanistan försvinner färgerna från offentligheten.

Temat i det här numret är kläder, alla aspekter av det, både de religiösa, de politiska och de olika afghanska klädstilarna. Vad säger egentligen Koranen om klädsel? Vad är burkans historia?

TYVÄRR BLEV TEMAT ännu mer aktuellt än vi tänkt oss. I somras blev de många påbuden om hur människor, och framför allt kvinnor, ska klä sig och uppföra sig en lag. Lagen innehåller mycket annat också om vad som är tillåtet enligt talibanernas tolkning av islam, men det som sticker ut mest är lagens skrivningar om att kvinnor ska täcka sig helt, även ansiktet, och att till med rösten anses vara del av det som ska döljas.

Zarmina, som egentligen heter något annat, älskar verkligen kläder. Hon jobbar med det och hon tycker om att uttrycka sig med kläder. Hon har alltid täckt håret och inte haft för tajta kläder, vilket var en normal tolkning av täckande klädsel före maktskiftet. Det var självklart för

henne, inget som begränsade hennes kreativitet. På Kabuls gator gick kvinnor i olika färger och i olika stilar. Nu syns inget mode längre, hon beskriver det som att alla går i uniform. Hemma har hon på sig bekväma kläder, men glädjen i att sätta ihop en outfit och gå ut är borta.

MEN SAMTIDIGT. Detta är vad som syns på gatorna. Innanför hemmens väggar är kläderna fulla med färg och mönster. Till fest kommer de traditionella kläderna fram – eller moderna varianter av dem – fulla med broderier, pärlor, mynt och spegelbitar. För kvinnorna ofta figursydd med en vid, halvlång kjol och byxor under. För männen kan det vara västen som är dekorerad med broderier och glittrande detaljer.

Det är roligt att få visa upp de fantastiska klänningarna, rockarna, västarna och hattarna – för mig, i tidningen, och för afghaner på fester som bröllop. Där firar kvinnor och män var för sig. Innanför de väggarna kan de göra sig så vackra som de vill. ●

Eva Kellström Froste

Eva Kellström Froste
Redaktör Afghanistan-nytt

” Nu syns inget mode längre, hon beskriver det som att alla går i uniform.

FOTO: MALIN HOELSTAD

FOTO: CAUSA WIKSTRÖM

För det afghanska folkets skull är dialog med talibanregimen nödvändig.

Isolera inte det afghanska folket

OMVÄRLDEN STÅR inför svåra vägval när det kommer till att hantera regimen i Afghanistan. Talibanernas bristande respekt för mänskliga rättigheter och förtryck av kvinnor och flickor får aldrig accepteras. Samtidigt står det klart att de senaste tre årens försök att påverka talibanerna genom sanktioner

och isolering har misslyckats.

Västvärldens val att utsluta talibanregimen från dialog är också ett val att isolera Afghanistans 40 miljoner invånare. Konsekvenserna för befolkningen är förödande. Fattigdomen fördjupas, långsiktigt utvecklingsstöd uteblir till förmån för kortsiktiga

humanitära insatser, risken för extremism och instabilitet ökar.

SAK anser att fortsatt dialog med talibanregimen är oundviklig om målet är ett Afghanistan fritt från fattigdom, våld och diskriminering.

HEDVIG SÖDERLUND
POLICYRÅDGIVARE PÅ SAK

AKTUELLT I AFGHANISTAN

Den gamla republikens flagga vajar på den afghanska ambassaden i Warszawa i Polen, en av de ambassader som talibanstyret nu klippt banden med.

FOTO: CZAREK SOKOLOWSKI, AP/TT

Religiösa ledare vill öppna skolor

Flera ledande afghanska religiösa ledare kritiserar att skolorna har stängts för flickor från årskurs sju. En av dem är en av de mest erfarna religiösa ledarna i Herat, Mawlana Sibghatullah Mawlawizada. Han har utmanat Nida Mohammad Nadim, minister för högre utbildning, på en offentlig debatt i frågan. Nadim hävdar att restriktionerna för flickor och kvinnor inte är i konflikt med islam, och att det är förbjudet att kritisera talibanernas skolpolitik.

Talibaner bryter helt med ambassader

Talibanstyret klippte i somras banden helt med 14 afghanska ambassader utomlands, bland dem den i Sverige. Det innebär att ambassaderna inte längre kan utfärda konsulära dokument som visum och pass.

De aktuella ambassaderna har vägrat att erkänna de facto-styret, men kunde ändå tills nu utfärda konsulära dokument som även accepterades i Afghanistan. Ambassaderna finns i flera europeiska länder samt i Kanada och Australien.

Ambassaderna i Bulgarien, Nederländerna, Spanien och Tjeckien har accepterat att

erbjuda sina tjänster till talibanstyret. Ambassaden i Berlin hör till dem som talibanerna avbrutit samarbetet med, men konsulatet i München kan fortsätta sitt arbete eftersom det följer order från de facto-styret.

Inget land har erkänt talibanstyret, men talibanernas utsända kan ändå driva diplomatiska beskickningar i flera länder. I augusti ackrediterade Förenade Arabemiraten en ambassadör från Afghanistan och blev därmed det andra landet, efter Kina, att acceptera en utsänd från talibanstyret på den nivån. Kazakstan välkomnade i somras en chargé d'affaires på den afghanska ambassaden. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

30 000 på flykt efter extremt väder

Extrema väderhändelser som torka, översvämningar och jordskred har tvingat minst 38 000 människor att lämna sina hem under årets första sex månader. Det är fler människor än under hela 2023, visar data från Internal Displacement Monitoring Centre. Afghanistan var 2023 det land i världen som hade högst antal barn som tvingats hemifrån på grund av klimatrelaterade katastrofer, uppger Rädda Barnen.

I KORTHET

Utvisas från Tyskland

MIGRATION För första gången sedan talibanernas maktövertagande har Tyskland utvisat afghaner till Afghanistan. 28 brottsdömda personer flögs till Afghanistan. Enligt Der Spiegel hade tyskarna förhandlat genom medlare i Qatar. Även Österrike öppnar för att börja utvisa brottsdömda afghaner.

Hög blyhalt

HÄLSA Afghaner är bland världens mest utsatta för bly. Deras genomsnittliga nivå av bly i blodet är fem gånger högre än i grannlandet Kina.

En av orsakerna tros vara kokkärl som är gjorda av återvunnen aluminium, skriver The Telegraph.

FOTO: CREATIVE COMMONS

Attack mot kontor

VÅLD Islamiska staten i Afghanistan har tagit på sig en attack som tros vara riktad mot åklagarmyndigheten i Kabul den 3 september. Minst sex personer dödades och 13 skadades.

Avtal om gruvor

EKONOMI Talibanstyret har tecknat fem gruvavtal med Uzbekistan värda 1,15 miljarder dollar. Sammanlagt har länderna tecknat avtal och samförståndsavtal värda 2,5 miljarder dollar.

Symboliskt lag

IDROTT Det blev trots allt ett jämställt afghanskt lag i OS, efter ett symboliskt drag från IOC, den olympiska kommittén. Laget hade inte utsetts av talibanstyret, som heller inte var välkommet till spelen. Tre män och tre

FOTO: KYODO/TT

” Jag har en minut när hela världen tittar och jag tänkte: Vad är viktigast, min dröm, mitt liv, eller kvinnorna i Afghanistan?

Afghanska MANIZHA TALASH i Refugee Olympic Team dansade breakdans under OS i en mantel med orden "Free Afghan Women". Hon blev diskad på grund av det.

kvinnor deltog, men en av männen åkte fast för dopning.

Piskades offentligt

STRAFF Tre dagar i rad piskades 17 dömda personer offentligt på olika platser i Afghanistan i augusti. Enligt en sammanställning som AMU TV gjort har 37 personer stenats och närmare 600 personer piskats sedan talibanerna tog över makten och återinförde offentliga kroppsbestraffningar.

Hazarer sköts ihjäl

VÅLD Minst 14 hazarer sköts ihjäl och fyra skadades i ett attentat genomfört av Islamiska staten i Afghanistan, ISKP, på gränsen mellan provinserna Daikundi och Ghor i september. ISKP har uppgett att målet var att attackera shiamuslimer.

Talibaner på FN-möte i Doha

I somras deltog för första gången representanter för de facto-styret på det FN-ledda internationella mötet om Afghanistan i Qatar, det tredje så kallade Doha-mötet. FN:s undergeneralsekreterare Rosemary DiCarlo beskrev det som en viktig möjlighet för omfattande engagemang från alla parter för att förbättra den humanitära situationen. Mötet kritiserades för att där inte fanns representanter för afghanska kvinnor och civilsamhället, vilka i stället träffade Rosemary DiCarlo på ett sidomöte. Zabihullah Mujahid som ledde talibanernas delegation beskrev mötet som positivt för Afghanistan.

Zabihullah Mujahid på en presskonferens i Kabul efter Doha-mötet. Han sade att mötet var framgångsrikt.

FOTO: WAKIL KOHSAR, AFP/TT

FOTO: AFGHANISTAN'S MINISTRY FOR THE PROPAGATION OF VIRTUE AND THE PREVENTION OF VICE, AFP/TT

Talibaner eldar upp instrument och musikutrustning i Herat.

21 000 instrument uppges ha förstörts

Talibanernas moralpolis har förstört över 21 000 musikinstrument det senaste året som en del av en serie tillslag mot vad moralpolisen beskriver som anti-muslimska sedvänjor. Det uppgav talespersoner för ministeriet för främjande av dygd och förebyggande av osedlighet i augusti.

Ministeriets talespersoner hävdade också att tusentals "omoraliska filmer" förstörts. De uppgav att de genomfört 90 procent av de planerade förändringarna inom ljud-, bild- och tryckt media. Påverkansgrupper för fria medier och lokala journalister uppger att talibanerna har inskränkt pressfriheten och tillgången till information i landet avsevärt.

FN:s sändebud får inreseförbud

Talibanstyret har belagt FN:s särskilda sändebud Richard Bennett med inreseförbud. Regimen anklagar honom för att "sprida propaganda".

"Det skickar en oroande signal om samarbetet med FN och det internationella samfundet vad gäller mänskliga rättigheter", sade Bennett i ett uttalande.

Bennett, som upprepade gånger krävt utbildning och andra grundläggande rättigheter för flickor och kvinnor, kommer att fortsätta dokumentera människorättsbrott i landet.

63%

av Afghanistans befolkning uppskattas vara under 25 år, enligt FN:s befolkningsfond i Afghanistan, UNFPA.

FOTO: MUNISA RASHID

Brons i Paralympics

SPORT Afghanska Zakia Khudadadi blev den första deltagaren någonsin i Refugee Paralympic Team att vinna en medalj. Hon tog bronsmedaljen i taekwondo i 47-kilosklassen i K44-kategorin under Paralympics i Paris.

8 miljoner har flytt

MIGRATION Nära åtta miljoner afghaner har lämnat landet sedan 2020, uppger IOM, den internationella organisationen för migration. 85 procent har flytt till grannländerna. Samtidigt uppger talibanstyret att omkring 3,7 miljoner afghaner har återvänt till Afghanistan sedan maktskiftet 2021.

Färre gör prov

UTBILDNING Allt färre gör inträdesprov till universitet. I somras

FOTO: RITA FRANCA, SIPA/TT

Ziyodakhon Isakova, Uzbekistan, Leonor Angelica Espinoza Caranza, Peru, och bronsmedaljörerna Khwansuda Phuangkitcha från Thailand och afghanska Zakia Khudadadi.

var det andra året som kvinnor inte fick delta. Antalet män har sjunkit sedan maktovertagandet. 2020 gjorde över 240 000 deltagare provet, varav 160 000 var män. I år var antalet 87 000.

Säkrare luftrum

FLYG Allt fler flygbolag väljer att flyga över Afghanistan i stället för Mellanöstern på grund av

de ökande spänningarna mellan Iran och Israel. De flesta slutade flyga över Afghanistan efter maktskiftet, men nu anses Afghanistan vara säkrare än Mellanöstern.

Kvinnor i protest

RÄTTIGHETER En liten grupp på drygt tio kvinnor protesterade på Kabuls gator i september för

att kräva sina rättigheter. Det är ovanligt med demonstrationer, och kvinnorna avslutade efter 30 minuter för att undvika att bli attackerade av talibanerna.

Bäst saffran

JORDBRUK Afghansk saffran är rankad som den bästa i världen för nionde gången av International Taste and Quality Institute i Bryssel.

FOTO: CREATIVE COMMONS

Akhundzada på resa

POLITIK Talibanernas högste ledare, Haibatullah Akhundzada, ser ut att för första gången sedan maktovertagandet ha gjort en resa till norra Afghanistan. Akhundzada lämnar mycket sällan talibanernas högkvarter i Kandahar.

FRÅN SLÄNGD SLÖJA

Kläder är politik i Afghanistan. På 1920-talet ville staten driva en moderniseringsprocess och drottningen kastade av sig slöjan. Hundra år senare har den heltäckande burkan blivit symbol för talibanernas förtryck. De facto-styret har lagstadgat om såväl kvinnors som mäns kläder.

TEXT **GÖRREL ESPELUND**, FRILANSJOURNALIST

Att detaljstyra invånarnas vardagsliv, hur de klär sig och hur de får röra sig i samhället, är en del av talibanernas politik. Men att Koranen skulle förespråka ett påbud att kvinnor ska täcka hela kroppen och ansiktet, är en ren tolkningsfråga.

– De föreskrifter som finns i Koranen är vaga. När profeten Muhammed flydde från Mekka till Medina byggde han ett högkvarter som var både offentligt och privat, och där många okända människor rörde sig ut och in. I koranversen står det därför ”se till att kvinnor i hushållet klär sig anständigt och skyler sig”, säger Mohammad Fazlhashemi, professor i islamisk teologi och filosofi vid Uppsala universitet.

Mohammad Fazlhashemi

Islam har uppstått ur ett patriarkalt samhälle där män har tagit sig rätten att tolka vad som menas med att ”skylas sig”. Blickar man ut över den muslimska världen i dag, finns en mångfald av olika sätt som kvinnor ”skyler sig” på – allt ifrån den heltäckande burkan med nät som döljer ansiktet, till löst hängande huvuddukar som bärs över håret. Kvinnor i Afghanistan har i århundraden burit någon form av heltäckande kläder för att skylas sig.

SAMTIDIGT HAR kläder blivit politik under framväxten av det politiska islam, som talibanernas Afghanistan är ett exempel på, och där man försöker osynliggöra kvinnor i samhället, påpekar Mohammad Fazlhashemi.

– Talibanerna är en hårt driven kon-

TILL BURKATVÅNG

Broderande kvinnor på en marknad i Kandahar i början av september i år. Sedan i somras råder strikta krav på att kvinnor måste täcka sig helt, inklusive ansiktet, när de vistas utomhus.

FOTO: SANAULLAH SEIAM/AFP/TT

➤➤➤ servativ rörelse av traditionalister. De anser att burkan är bästa sättet att följa islam. Mycket av det vi ser i Afghanistan i dag handlar om lokala traditioner och om en politisering av islam, säger Mohammad Fazlhashemi.

MEN DET ÄR INTE bara i våra dagar som kläder har utgjort en del av den rådande politiken. Under 1920-talet, under kung Amanullah Khan, drevs en moderinsineringskampanj i landet. Afghanistan fick då sin första författning med lika fri- och rättigheter för alla medborgare. Nya skolor för både pojkar och flickor byggdes och kungen försökte även skrota de gamla klädnormerna för kvinnor och införa en mer västerländsk klädsel. I ett av kungens tal inför traditionella ledare hävdade han att kvinnor, enligt islam, inte behöver bära heltäckande kläder och slöja – varpå drottningen Soraya Tarzi tog av sig sin huvudduk inför de församlade.

Moderniseringskampanjen mötte dock motstånd och starka reaktioner från religiösa och politiska klanledare. Kungen tvingades abdikera 1929 och en osäker tid av maktkamp följde. Under kung Zahir Shahs styre (1933–1973) fortsatte en försiktig reformkampanj och kvinnor hade större frihet att välja vilka kläder de skulle ha på sig. Detta gällde särskilt i större städer, inte minst i Kabul. På landsbygden där befolkningen förde en mer konservativ livsstil bar kvinnor ofta slöja eller hijab, det vill säga ett klädesplagg för att skylla kroppen.

DEN 31 JULI gav den högste ledaren Hibatullah Akhundzada order om en ny lag som bland annat lagstadgar hur kvinnor ska klä sig. Enligt den nya lagen måste kvinnor täcka sig helt, inklusive ansiktet, vid varje tillfälle som de vistas utomhus.

Genom att lagstifta om hur kvinnor får och inte får klä sig stängs varje tolkningsutrymme för kvinnlig klädsel i det offentliga rummet och i stället öppnar regimen för ökad kontroll och möjlighet till bestraffning.

Lagen har fördömts av FN och flera internationella aktörer. Människorättsorganisationen Human Rights Watch skriver i en kommentar: ”Att reducera kvinnors röster och kroppar till objekt och en källa till synd, är en ohygglig handling. Dessa lagar angriper kvinnors personlighet och självständighet och bidrar till att de ytterligare utplånas från samhället.”

– Jag tror att vi kommer att se fortsatt motstånd från kvinnor, säger Sahar Fetrat, forskare på Human Rights Watch.

Afghanska kläder är färgglada och dekorerade med broderier och till exempel spegelbitar och pärlor.

HIJAB – INTE BARA SJAL I AFGHANISTAN

I många delar av den muslimska världen betecknar ”hijab” att kvinnan täcker håret. I Afghanistan används hijab ofta för att beteckna kläder som täcker både hår och kropp. I delar av Afghanistan, liksom enligt talibanernas order, kan en kvinna betraktas som att vara utan hijab om hon till exempel har sjal och en knälång kappa i iransk stil, eller tunika, lösa byxor och sjal.

– Det har alltid funnits kvinnor som utmanar normerna. Förr kunde det handla om några centimeter kortare hijab, hår som stack fram under sjalen eller någon som visade lite hud. I dag kan det vara val av färg eller kvinnor som, efter den senaste lagförändringen, postar videor på sociala medier där de sjunger bakom sin ansiktsslöja.

I Afghanistan är kultur, traditioner och lagar sammanflätade, menar hon.

Gränserna är utsuddade mellan vad som

är lag och vad som är samhällsnormer.

– När jag växte upp i Afghanistan (före talibanernas maktövertag, reds. anm.) fanns vad jag vet inga krav på att kvinnor skulle bära huvudduk eller skylla hela kroppen. Däremot fanns det mycket press från samhället som ansåg att muslimska kvinnor skulle klä sig på ett visst sätt. De som inte följde normerna kunde behandlas respektlöst, säger Sahar Fetrat.

Konservativa värderingar, religion och traditioner sägs ibland spela en mer framskjutet roll på landsbygden än i städerna, men Sahar Fetrat tycker det är svårt att säga något generellt.

– Men folk i Afghanistan ändrar sig snabbt med olika regeringsbyten och anpassar sig till det rådande styret, säger hon.

DET ÄR INTE BARA kvinnor som måste klä sig i enlighet med talibanernas nya lagar. Män ska skylla sig från midjan och ner till knäna. Kläderna får inte vara åtsittande, män får inte trimma skägget för kort och får heller inte klippa en frisyra som anses icke-muslimsk.

Men män har lättare för att kringgå regelverket och pressen på dem är betydligt

FOTO: SAYED QUDRATULLAH ATTAYE

Hazariska kläder smyckas med färgglada broderier. Bilder från utställningen *Afghan Dress*, Textile Research Centre, Leiden.

FOTO: SAMMAR GUL SAMSOOR

Amina Sabri med en av klänningarna hon sytt.

”Flickorna tävlar med varandra”

Amina Sabri är 46 år och hazar. Hon bor i provinsen Ghazni i samhället Nawabad. Hon syr klänningar till andra kvinnor i sitt hem.

Handgjorda klänningar med afghanskt broderi är väldigt populära. Hazarkvinnor använder också mycket smycken, och till fest handgjorda hattar med ett smycke som går från hatten till näsan, pizwan.

– En del gillar korta klänningar och en del gillar långa. Generellt tycker kvinnorna bättre om kläder som är mer åtsittande. Flickorna tävlar med varandra för att visa sig vackra i olika slags kläder, så kläder har stor betydelse för oss, säger hon.

Äldre kvinnor bär gärna en annan sorts kläder, svarta kläder och en stor svart chador (ett halvcirkelformat tyg som bärs så att det täcker hela kroppen utom ansikte, händer och fötter).

Vad innebär hijab för dig?

– Det är en muslimsk regel och vi är förpliktigade att följa den. Att inte följa den är emot samvetet, och manliga familjemedlemmar tillåter heller inte kvinnor i hus hållet att inte åtlyda påbudet om hijab. ● SAMMAR GUL SAMSOOR

” Jag tror att vi kommer att se fortsatt motstånd från kvinnor.

Sahar Fetrat, Human Rights Watch

mindre jämfört med den press som finns på kvinnor, enligt Sahar Fetrat.

Under de facto-styret är det dova färger som gäller, gärna blått, beige eller svart. Men afghanska kvinnor älskar färg och mode.

– Den afghanska klädkulturen är full av färg och broderier. Många kvinnor har färgstarka kläder på sig i hemmen. Man skulle till och med kunna säga att de traditionella kläderna ute på landsbygden är mer eleganta än de kläder som kvinnorna i Kabul bär, säger Sahar Fetrat.

VID HÖGTIDLIGA tillfällen, så som bröllopsfester, bär kvinnor ofta smink, färgglada kläder och vackra sandaler.

– Kvinnorna klär upp sig för varan-

dra och pratar om mode och trender. Men män och kvinnor blandar sig inte med varandra på festen, de är åtskilda. De enda män som är närvarande bland kvinnorna är brudgummen och servitörerna. I vissa familjer, som är mindre strikta, kan även andra närstående manliga släktingar vara med bland kvinnorna, säger Sahar Fetrat.

ORDET BURKA, som blivit symbol för talibanernas kvinnopolitik, är egentligen ett arabiskt ord. En mer korrekt benämning på det heltäckande plagget är chadari (ordet betyder tält på persiska).

– Burka är ett ord som främst använts i norra Indien och i Pakistan, medan chadari var namnet som användes i Afghanistan. En skillnad är att den pakistanska burkan inte har alla de veck som finns på en afghansk chadari, och som ger plagget dess enorma volym, säger den nederländske Afghanistanexperten Willem Vogelsang.

Han är en av författarna till online-utställningen *Afghan Dress* som sammanställts av Textile Research Centre i Leiden, och han förklarar att historiskt sett är de två plaggen mycket lika. Chadari kommer från det halvcirkelformade långa tygstycke (chador) som kvinnor lade på huvudet för >>>

”Ljuset är borta i kvinnors ögon”

Färgglatt, lätta sjalar som täckte håret, variation. Så såg det ut på Kabuls gator före talibanernas maktövertagande. Nu går alla kvinnor i mörka heltäckande kläder och blir tillsagda att dölja sina ansikten, berättar Zarmina.

– Ljuset i kvinnornas ögon är borta. De lever, men deras ögon är döda.

Zarmina arbetar med mode och kläder. Hon älskar att kombinera kläder och smycken till en vacker helhet. Nu är det ingen idé. Hon har två heltäckande plagg, abayor (som en lång svart kapp), en grå och en svart.

– Förr gick jag ofta i jeans, och med en lång skjorta och en sjal över håret. Så länge kläderna inte var för tajta var det ok. Även före maktövertagande täckte vi oss, men inte på något specifikt sätt. När talibanerna tog över kom förändringarna lite i taget. Man förstod att det var bäst att ta på sig klänningar. Så länge du inte bar jeans var det ok. I början hade kvinnorna klänningar i alla färger men efter ett tag förstod vi att det skulle vara mörka färger, berättar Zarmina.

KRAVEN HAR VARIT underförstådda och kommit smygande. Människor har blivit tillsagda av sedlighetspoliserna. Zarmina berättar att hon blev tillsagd att ta på sig en ansiktsmask när hon nyligen var på marknaden.

Att tvinga kvinnor att täcka ansikte och händer och dölja sig i mörka oformliga kläder har inget att göra med islam, utan är ett sätt att beröva dem sin identitet, säger hon. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

Fotnot: Zarmina heter egentligen något annat.

FOTO: SAMMAR GUL SAMISOOR

Så kallade panjabi och maxi-klänningar i en butik i Ghazni, korta klänningar med byxor under.

➤➤ att täcka kroppen. Ansiktet lämnades fritt. I Iran bar kvinnor historiskt denna typ av klädsel med en separat slöja för ansiktet. I Pakistan och norra Indien slog man samman dessa till ett enda klädesplagg, men med hål för ögonen. Det var den ursprungliga burkan.

– I Afghanistan utvecklade man plagget så att slöjan kombinerades med chadorn, och därför föredrar man att kalla det chadari. Fast i dag är det många i Afghanistan som använder ordet burka, och glöm inte att för 20 år sedan bodde fem miljoner afghaner i Pakistan, så det kan också ha haft en inverkan på vilket ord man använder, säger Willem Vogelsang.

Varför burkan ofta är blå, vet han inte. Men han konstaterar att direkt efter maktövertaget 2021 förespråkade talibanerna att kvinnor skulle bära svart – vilket han påpekar är en mer persisk stil och inte alls typiskt för Afghanistan.

TRADITIONELLA KLÄDER, huvudbonader och broderier skiljer sig åt mellan olika etniska grupper. Hazarer (män) bär traditionellt byxor av ull, en skjorta av bomull och en broderad mössa, medan kvinnorna har en långärmad klänning som når ner till knäna. Klänningen bärs utanpå ett par lössittande byxor. En broderad väst, dekorerad med silvertråd, knappar och pärlor är också vanligt.

” I Afghanistan utvecklade man plagget så att slöjan kombinerades med chadorn, och därför föredrar man att kalla det chadari.

Svart chadari.

Willem Vogelsang, Afghanistanexpert

Manliga pashtuner har turban och knä-långa skjortor. Till fest klär sig kvinnorna i färgstarka klänningar av sammet eller siden som går utanpå byxor i kontrasterande färg. Pärlarbeten är typiskt för folkgruppen.

Broderi är en viktig del av traditionella kläder i landet, oavsett folkgrupp, och Willem Vogelsang menar att kläder som är typiska för landets olika etniciteter fortfarande bärs i hemmen.

– Kanske blir det ännu viktigare i tider av förtryck. Då tenderar människor att söka sina rötter, säger Willem Vogelsang. ●

Olika stilar bland pashtunska kvinnor

Tajt eller löst, tunga eller lätta tyger, kort eller långt. I hemmen och på tillställningar med bara kvinnor väljer kvinnorna olika stilar, berättar Zakia Nazary.

Zakia Nazary är pashtun och bor i provinsen Ghazni. Hon konstaterar att det skiljer sig rätt mycket mellan stad och landsbygd, framför allt när det gäller unga kvinnor. Kvinnor i städerna har mer åtsittande kläder i tunnare tyger, medan pashtunska kvinnor på landsbygden fortfarande använder stora, löst sittande kläder i tyngre tyger.

Enligt henne beror det på att unga kvinnor i städerna har fler möjligheter, bättre ekonomi, och de har mer tillgång till utbildning, sociala medier och

andra medier. I städerna lever också olika etniska grupper, vilket kan vara ett skäl till att de imiterar varandra.

– En del kvinnor väljer korta och åtsittande klänningar, och andra bär stora och löst sittande klänningar. I hem där många familjer bor tillsammans föredrar kvinnorna att bära stora klänningar och slöjor även hemma, berättar hon, som själv klär sig i långa löst sittande klänningar.

Vad innebär hijab för dig?

– Att dölja sig för främlingar är en viktig del av vår tradition. Att bära slöja är obligatoriskt enligt vår religion. Om en kvinna inte åtlyder hijab, kan hon i vissa konservativa samhällen kallas skamlös och oanständig. ●

SAMMAR GUL SAMSOOR

FOTO: SAMMAR GUL SAMSOOR

Zakia Nazary i täckande kläder, hijab. Ibland tar hon också på sig munskydd.

Uppe till vänster: Asghar Salahs tidigare stil, som han föredrar. Till höger Asghar Salah i traditionella kläder för afghanska män, shalwar kameez.

FOTO: PRIVAT

Asghar bytte klädstil – för att accepteras

Asghar Salah brukade ha modern frisyrr och västerländska byxor och skjortor. Eftersom han studerat islam visste han att religionen inte var ett hinder. Nu bär han traditionella kläder. Motvilligt.

– Varje morgon känner jag för det första att det här inte är mitt val, och för det andra att jag inte känner mig bekväm i det. Men sedan tänker jag på alla negativa kommentarer jag skulle få från kolleger, släktingar och andra om jag inte klädde mig traditionellt, berättar Asghar Salah.

Han har hittills inte odlat skägg, men nu har han precis börjat odla lite skägg för att passa in bättre och slippa kommentarer. Den moderna frisyren har bytts mot en traditionellt kortklippt frisyrr.

Den traditionella klädseln för afghanska män är shalwar kameez, en tunikaliknande skjorta, och löst sittande byxor. Ibland en väst, och ofta en hatt av typen pakul eller en turban.

När det gäller mäns kläder är det inte lika uttalat vilka kläder som krävs jämfört med för kvinnor, men det är underförstått och underlättar tillvaron i kontakt med myndigheterna.

– Om du inte anpassar dig kommer du inte att kunna uträtta dina ärenden, säger han.

ASGHAR SALAH har lärt sig Koranen utantill och studerat islam på universitet.

– Vad gäller kläder och stil är det upp till var och ens fria val i islam, säger han.

Det finns vissa delar av kroppen som ska döljas, men det står inget om färger eller vilken typ av kläder det ska vara. Kvinnors ansikten och händer behöver inte döljas, säger han.

Trycket är hårdast mot kvinnor, men även Ashgar Salah känner rädsla att bli stoppad av sedlighetspoliserna. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

Mohammad Zakir Rasouli säljer traditionella festkläder i sin butik.

FOTO: SAYED QUDRATULLAH ATTAYE

Habibullah Hayat i traditionella uzbekiska kläder.

Uzbekisk kvinnokoppa.

Traditionella kläder bärs till fest – men alla har inte råd

Traditionella kläder bärs för det mesta på bröllop och födelsedagsfester, vid särskilt viktiga sammankomster och vid nationella firanden.

Mohammad Zakir Rasouli är försäljare av traditionella kläder och högtidsdräkter i provinsen Takhar.

– Kläderna är väldigt tunga, eftersom de sys med många olika färgglada tyger och i många lager, och dekoreras med mynt och pärlor. Fattiga människor har svårt att köpa sådana kläder eftersom de är väldigt dyra, berättar han.

I afghansk kultur brukar unga människor bära färgglada kläder, medan de äldre bär mörkare kläder. Smycken, silverpärlor, mynt och andra dekorationer sys ofta in i kvinnors klädsel, som också kan dekoreras med spegelbitar, färgglada pärlor och broderier.

ANOOSHA SAWIZ är tadjjik och bor i Takhar.

– Jag älskar eleganta kläder i ljusa färger, och traditionella afghanska kläder för att de är gjorda i vackra färger och tyger.

Hon berättar att hon har afghanska, tadjjikiska och västerländska kläder hemma, men hon föredrar afghanska kläder för att de är vida och lösa och därför bekväma.

– Innan talibanerna tog över bar jag liksom många andra kvinnor lösa och bekväma täckande kläder, men sedan maktövertagandet bär vi fullt täckande hijab, där bara ögonen syns. Om vi inte gör det riskerar vi att bli förödmjukade, slagna och till och med att bli fångslade.

Hon accepterar att täcka sig för att inte orsaka sig själv eller andra obehag.

UZBEKERS KLÄDER kännetecknas av att de är broderade i färgglada mönster, som blommönster. Habibullah Hayat är uzbek och bor i staden Taloqan.

– Uzbekiska män och kvinnor bär gärna chapan (ett slags rock), som är vävd med silke och har funnits i Afghanistan under många århundraden, säger han.

Han berättar också att de flesta uzbekiska män över 40 år brukar ha en turban och en väst ovanpå kläderna vid alla tillfällen. ●

SAYED QUDRATULLAH ATTAYE

FOTO: MASOUD SAWIZ

” Jag älskar eleganta kläder i ljusa färger, och traditionella afghanska kläder för att de är gjorda i vackra färger och tyger.

ANOOSHA SAWIZ, tadjjik

Både kvinnors och mäns klädsel regleras i den nya morallagen, men kvinnor behöver täcka sig mest.

FOTO: SAMIULLAH POPAL, EPA/TT

Ny morallag innebär kraftigt inskränkta rättigheter för kvinnor

En ny morallag reglerar allt från hur kvinnor ska klä sig och att deras röster inte får höras offentligt till tuffäktning och kulspelel.

– Lagen stärker ministeriets roll och ger det ökad auktoritet att genomdriva moraliskt uppförande över hela landet. Den nya lagen är en uppenbar kränkning av det afghanska folkets grundläggande rättigheter och frihet, både för män och kvinnor. Lagen gör att den redan försämrade situationen för mänskliga rättigheter, inklusive situationen för kvinnors rättigheter, ytterligare förvärras, skriver det afghanska nätverket Afghan Women Coalition for Change.

Hittills har ministeriet för främjande av dygd och förebyggande av osedlighet agerat efter en rad dekret. Men nu kommer för första gången en lag, lagen om att främja dygd och förebygga osedlighet, som består av 35 paragrafer. Lagen talar också om hur inspektörerna ska agera när de ser människor bryta mot lagen, i sju steg som innehåller allt från artig tillsägelse till konfiskering av egendom, fängslande i upp till tre dagar och ”lämpligt straff” bestämt av inspektören.

En av artiklarna beskriver vad som enligt talibanstyrets tolkning är hijab. Kvinnor måste ha heltäckande löst sittande kläder och ska dölja sitt ansikte när de lämnar hemmet. Men även en kvinnas röst anses vara intim, och därför får hon inte höras sjunga, recitera poesi eller tala offentligt.

Män och kvinnor som inte är släkt får inte titta på varandra.

– Kvinnors synlighet och roll i det offentliga fortsätter att minska. Lagen bekräftar att talibanerna fortsätter den inslagna vägen mot ökad repression, vilket är vad omvärlden befarat, kommenterar Klas Bjurström, strategisk rådgivare på SAK.

EN AV ARTIKLARNA förbjuder publicering av bilder på levande varelser. Vad det innebär är ännu oklart. Det finns en oro att förbudet kommer att inskränka mediernas utrymme i Afghanistan.

En annan artikel förbjuder musik att spelas i kollektivtrafik och annan yrkestrafik. Kvinnor får inte resa om de inte har sällskap av en manlig släkting.

Lagen anger också hur män ska klä sig och hur deras skägg ska se ut. I lagen finns

även, bland annat, förbud mot prostitution, homosexualitet, spel och droger.

FN:S INSATS i Afghanistan, Unama, har tillsammans med andra FN-organ fördömt lagen.

– Det är en plågsam vision för Afghanistans framtid, där moralinspektörer har godtyckliga befogenheter att hota och kvarhålla vem som helst baserat på breda och ibland vaga listor över överträdelser, säger Roza Otunbayeva, chef för Unama, i ett uttalande.

Talibanerna menar själva att lagen är ”djupt rotad i islamiska läror” som bör respekteras.

– Att förkasta dessa lagar utan sådan förståelse är, enligt vår mening, ett uttryck för arrogans, sade talibanregimens talesperson Zabihullah Mujahid i ett uttalande kort efter att lagen offentliggjordes.

Efter Unamas kritik har ministeriet för främjande av dygd och förebyggande av osedlighet klargjort att det inte kommer att samarbeta med Unama. FN har försäkrat att Unama fortsätter sitt arbete i Afghanistan. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

BILDEN

KANDAHAR En jordbrukare tar hand om vindruvor som ska bli russin. Årets skörd av vindruvor i Kandahar beräknas bli 195 000 ton, varav hälften förvandlas till russin. Russinen exporteras främst till länder som Pakistan, Indien och Förenade Arabemiraten.

FOTO: QUDRATULLAH RAZWAN, EPA/TT

Säkerhetspersonal har stannat vid vägkanten för att be i Charkint i provinsen Balkh. Omvärlden bör inse att talibanerna är här för att stanna och hitta en form av samarbete kring mål som är möjliga att uppnå, skriver Graeme Smith.

FOTO: ATIF ARYAN, AFP/TT

Diskriminering av kvinnor överskuggar utvecklingen

Talibanernas maktövertagande i augusti 2021 ledde till isolering från omvärlden och kastade in landet i en ekonomisk och humanitär kris. Tre år senare har vissa delar av afghaners liv försämrats, och andra har förbättrats.

För det första: Den mest påfallande försämringen gäller flickors och kvinnors rättigheter. Inom det området är talibanregimen den mest diskriminerande i världen. Restriktionerna begränsar tillgången till ser-

vice och offentliga platser för hälften av befolkningen. Förbudet för flickor och kvinnor att gå i skolan från årskurs sju och på universitet är bland de mest skadliga av alla påbud mot kvinnor.

Den stadfästa diskrimineringen och ojämlikheten överskuggar all annan utveckling.

För det andra har politisk frihet och medias frihet minskat betydligt. Talibanerna har i praktiken skapat en enpartistat.

Oliktänkande och journalister som inte följer reglerna har arresterats och ibland torterats.

För det tredje har fattigdomen och arbetslösheten ökat. Maktövertagandet ledde till att utländska regeringar stoppade allt utvecklingsbistånd. Under de första månaderna gled miljontals människor in i fattigdom och många av dem var på väg mot svält. Andelen afghaner som led av den värsta sortens matosäkerhet sjönk 2024, till 28 procent, men situationen räknas ändå som en av de värsta humanitära kriserna i världen.

För det fjärde har afghaner minskad tillgång till samhällsservice, delvis för att de utländska givarna inte längre betalar för den. Sjukvård, vatten och sanitet har påverkats mest. Hundratals sjukvårdsinrättningar har stängts, samtidigt som de som finns kvar lider brist på medicin, utrustning och utbildad personal. En del av problemet beror på talibanernas restriktioner mot kvinnor, även om de gjort undantag för sjukvårdspersonal.

EN SISTA STÖRRE försämring är relationerna till grannlandet Pakistan. Pakistan har tidigare stöttat talibanerna, men relationen har alltid varit spänd. Talibanernas ovilja att agera mot de pakistanska talibaner som opererar från afghansk mark har försämrat relationerna mellan grannländerna. Det har bland annat lett till vissa väpnade sammandrabbningar samt massdeporteringar av afghaner från Pakistan.

Den främsta förbättringen är fred och säkerhet. När USA och Nato drog sig ur innebar det slutet på 20 års krig. Under krigets sista år förlorade tiotusentals afghaner sina liv varje år, vilket några år gjorde kriget till världens dödligaste.

Talibanerna vann kontroll över hela landet, vilket ingen regering haft under flera decennier. Det finns visst väpnat motstånd, framför allt från ISKP (Islamiska staten i Afghanistan) och det lilla som återstår av de tidigare säkerhetsstyrkorna, men antalet sammandrabbningar har minskat kraftigt.

MÖJLIGHETEN ATT NÅ ut på landsbygden, bland annat med humanitärt stöd, har blivit betydligt bättre efter krigets slut.

Talibanerna har förbjudit afghanska kvinnor att arbeta på FN-organisationer och internationella organisationer, men det finns undantag för bland annat fältarbetare vilket gör det möjligt för hjälpen att nå även kvinnor.

Den relativa säkerheten har gjort det möjligt för de nya myndigheterna att reparera några infrastrukturprojekt. De har slutfört flera dammar och till exempel byggt kanalen Qush Tepa vid norra gränsen, som ska förse 550 000 hektar med bevattning.

Talibanerna har också tagit itu med korruptionen, som var notorisk och omfattande under den tidigare regeringen. Vissa statliga funktioner, bland dem beskattningen, har blivit mer effektiva delvis på grund av detta, delvis på grund av centraliseringen av statsapparaten.

En annan stor förändring är den dramatiska ned-

gången i narkotikaproduktion. Afghanistan rankades som världens största producent av opium. Den nya regimen har tagit krafttag mot narkotikan, bland annat genom att förstöra opiumfält. FN uppskattar att narkotikaproduktionen har fallit med 95 procent. Samtidigt har insatsen mot narkotika förstört försörjningen för omkring 7,5 miljoner bönder och lantbruksarbetare, utan att erbjuda ett realistiskt alternativ.

TALIBANERNAS MAKTÖVERTAGANDE har drastiskt minskat det utländska inflytandet, som tidigare var omfattande. Men givare har fortfarande viktiga beslut att fatta, som att svara på FN:s vädjanden om miljard dollar för att bistå afghanerna med humanitärt stöd. Dessutom är det alltmer uppenbart att talibanregimen är här för att stanna. Omvärlden, både i regionen och i väst, står inför svåra beslut när det gäller en potentiell normalisering av relationerna.

Det lilla inflytande som återstår för de länder som arbetar med Afghanistan bör användas klokt. De bör fortsätta kritisera exkluderande politik. Men inget tyder på att talibanerna kommer att ändra sin hårdföra syn inom kort. Snarare än att söka en omfattande politisk förändring borde omvärlden engagera sig enligt principen från-fall-till-fall, och fokusera på mål som är möjliga att uppnå.

Principen för engagemang borde handla om att adressera det afghanska folkets behov, försäkra sig om regional stabilitet och upprätthålla internationell säkerhet. Allt detta kräver samarbete med talibanerna.

Samtidigt som givarna ska fortsätta att verka för kvinnors rättigheter och ett ansvarigt styre, bör de bromsa nedskärningarna av biståndet. De borde också styra om från ett kortsiktigt humanitärt stöd till ett långsiktigt utvecklingsbistånd.

OMVÄRLDEN BORDE HÖRSAMMA FN:s uppmaning i 2023 års genomgång om att samarbeta med talibanerna kring områden som ekonomisk stabilitet, klimatanpassning och bekämpning av terrorism, samtidigt som man behåller ett separat spår med samtal om en möjlig normalisering av relationerna.

De praktiska stegen innebär inte ett erkännande, men de kan förbättra afghanernas liv trots regimen status. Att fokusera på konkreta framsteg kommer att vara mer effektivt än att försöka tvinga fram storskaliga förändringar genom isolering och påtryckningar. Det är också det bästa sättet att stödja afghanska kvinnor och män under en regim som inte ser ut att kollapsa inom den närmaste framtiden. ●

GRAEME SMITH

INTERNATIONAL CRISIS GROUP

ÖVERSÄTTNING OCH BEARBETNING:

EVA KELLSTRÖM FROSTE

Artikeln är en förkortad version av texten "Afghanistan Three Years after the Taliban Takeover" publicerad på International Crisis Groups hemsida.

Hundratals sjukvårdsinrättningar har stängts, samtidigt som de som finns kvar lider brist på medicin, utrustning och utbildad personal.

Glädje på gatorna när cricketlaget gick till semi

Cricket är en ung sport i Afghanistan – men redan den mest populära i landet. När det afghanska cricketlaget i somras för första gången tog sig ända till semifinal i en världscup visste glädjen inga gränser på gatorna i Kabul och många andra platser i landet.

– Det var fantastiskt, ett stort historiskt ögonblick. Jag grät, berättar Mohammadullah Kamal, entusiastisk cricketanhängare och tidigare anställd på SAK.

Mohammadullah Kamal

Första gången han såg cricket var i Peshawar i Pakistan 1992.

– Vi såg folk som spelade och jag undrade vad det var, det såg väldigt konstigt ut. Sedan följde jag världscupen det året, som Pakistan vann, och det var då jag förstod vilket intressant spel det är.

Ända sedan dess har han drömt om att Afghanistan skulle ha ett eget lag, och att det laget en dag skulle spela i de högsta serierna. Den drömmen har nu blivit sann.

NÅGRA AV DET afghanska landslagets första spelare lärde sig spela cricket i flyktingläger i Afghanistan, dit de flytt efter Sovjets invasion av Afghanistan. De första fröna till cricket i Afghanistan såddes när talibanerna hade makten förra gången.

Ett mer formellt lag skapades i början av 2000-talet. De senaste cirka tio åren har laget klättrat raskt i graderna och kvalificerat sig för världsmästerskap. När de vann en rafflande match mot Bangladesh i somma-

FOTO: CHANDAN KHANNA/AFP/TT

Afghanistans Karim Janat missar ett slag under semifinalen mot Sydafrika.

rens världscup (T20 World Cup) i Västindien kom de för första gången till semifinal, tillsammans med Indien, England och Sydafrika. Sedan kom de inte längre, utan förlorade mot Sydafrika.

Laget spelar för Afghanistan, men eftersom talibanstyret inte är erkänt av omvärlden – inklusive International Cricket Council – spelar laget under den gamla republikens flagga. Det hindrade inte att det firades stort i Afghanistan när laget gick till semifinal, och laget gratulerades av talibanstyrets utrikesminister Mawlawi Amit Khan Muttaqi.

MOHAMMADULLAH KAMAL, som bor i Kabul, gick upp klockan 4 varje morgon för att kunna följa världscupen. Väl fram-

me på kontoret följde han och kollegerna matcherna på mobilen så gott det gick.

– Cricket representerar det bästa av oss inför världen, den verkliga bilden av afghaner – inte afghaner som krigar utan afghaner som sprider kärlek och enhet, säger Mohammadullah Kamal när han ska förklara betydelsen av cricket i Afghanistan.

Vad gäller varför han själv fastnade för sporten för så många år sedan, säger han:

– Det finns inget våld i cricket, det är ett spel för gentleman och ”gentlewomen”, det är etiskt, en bra sport och bra underhållning.

Det fanns ett damlag under den tidigare republiken, men efter talibanernas maktövertagande förbjöds kvinnor att utöva idrott. ● **EVA KELLSTRÖM FROSTE**

Pionjär kämpade för kvinnors rättigheter under sitt korta liv

I mitten av 1970-talet startade Meena Keshwar Kamal Afghanistans första rörelse för kvinnors rättigheter. Hon ägnade sitt liv åt sitt engagemang mot orättvisorna och för ett demokratiskt Afghanistan. På grund av den kampen blev hennes liv kort.

UR:s dokumentärserie ”Bildningsbyrån – tänka mot strömmen” uppmärksammar hennes gärning i ett av avsnitten.

Time magazine beskriver hur hon, trots att hon bara var 30 år när hon mördades, redan hade planterat fröna till den afghans-

ka kvinnorrörelsen, baserat på kunskapens makt.

Meena Keshwar Kamal föddes i en medelklassfamilj i Kabul 1956. Hon reagerade tidigt på orättvisan i att kvinnors liv var så beskurat och ofritt. Trots hennes fars despotiska behandling av familjen uppmuntrade han ändå sin dotter att studera på universitet, och hon startade som 20-åring Revolutionary Association of the Women of Afghanistan (RAWA).

Meena Keshwar Kamal.

Hon engagerade sig bland annat för flickors och kvinnors skolgång och bedrev undervisning i hemlighet. Hennes engagemang fortsatte i flyktinglägren i Pakistan efter Sovjets ockupation.

Programmet väcker nyfikenhet på Meena Keshwar Kamal, och ger mersmak att ta reda på mer, vilket jag genast gör. Jag avslutar med ett citat från henne:

”Afghanska kvinnor är som sovande lejon. När de en gång väckts, kan de spela en underbar roll i vilken social revolution som helst.” ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

ANDREAS HAR ORDET

Afghanistan måste med i klimatsamarbete

Afghanistan är bland de tio mest sårbara länderna i världen vad gäller extremväder kopplat till klimatförändringar. Översvämningar och återkommande långvarig torka förstör de skördar som en stor del av befolkningen är beroende av för sin försörjning och matsäkerhet.

När jag arbetade i Afghanistan på 2010-talet började vi notera interna flyktingläger som bestod av människor som flytt områden drabbade av långvarig torka. Vissa menade att torkan till och med var på väg att gå om kriget som huvudorsak till internflykt. Samtidigt larmade kollegor inom vårt landsbygdsutvecklingsprogram om att bönder allt oftare pumpade upp grundvatten till sina fält, då de inte längre kunde förlita sig på smältvatten från bergen, vattendrag och kanaler. De solcellsdrivna pumparna stod dessutom ofta på för jämnan, vilket innebar att de drog upp vatten alla dagens ljusa timmar och bidrog till att grundvattennivåerna sjönk ytterligare. Den ohållbara utvecklingen manade till anpassningsåtgärder.

MEN TROTS DE allt tydligare konsekvenserna av klimatförändringarna, är Afghanistan idag utslutet från FN:s globala klimatsamarbete. När Talibanerna tog makten portades landet från de årliga klimatförhandlingarna, och med COP29 i Baku i antågande ser det ut som att Afghanistan återigen kommer att utebli från de viktiga förhandlingarna. Än mer allvarigt är att landet

dessutom inte får tillgång till finansiering från den ledande fonden för klimatanpassning för utvecklingsländer.

BEHOVET AV insatser för att motverka klimatkrisen är akut. Det handlar om bättre och mer hållbara bevattningssystem, mer motståndskraftiga grödor, och starkare beredskap för naturkatastrofer. Utan detta riskerar miljontals människor att hamna i ännu större nöd.

Att klimatkrisen slår så hårt mot ett land som Afghanistan är ett av de länder som släpper ut minst koldioxid per capita i världen – visar på behovet av global solidaritet i klimatfrågan. Det handlar om att stå upp för de mest utsatta.

SAK kommer under hösten att göra vad vi kan, för att tillsammans med experter och andra organisationer få upp frågan om klimatfinansiering till Afghanistan på beslutsfattarens agenda. Forskningen pekar tydligt på att problemen med torka och översvämningar i Afghanistan kommer att intensifieras om inget görs. Här finns ingen tid att spela. Omvärlden måste agera, nu. ●

” Behovet av insatser för att motverka klimatkrisen är akut.

Andreas Stefansson
Generalsekreterare, SAK

FOTO: MALIN HOELSTAD

TRE AFGHANSKA PLAGG I MIN GARDEROB

1 SHALWAR KAMEEZ. Smidigt plagg som består av en lång skjorta och löst sittande byxor, funkar till såväl vardag som fest men också som pyjamas.

2 CHAPAN. Elegant rock som är vanligast på vintern. Blev tillsammans med en karakulhatt ett signum för president Karzai.

3 PAKOL. Även kallad chitrali-hatt, är en varm baskerliknande hatt som är vanlig i norra Afghanistan.

Det är med stolthet som medarbetare i Afghanistan ser tillbaka på sin tid med SAK. Flera av deras minnen handlar om människor och byar som på olika sätt varit en del av deras arbete, och för vilka SAKs insatser fortsätter att göra skillnad.

SAMMANSTÄLLNING, BEARBETNING OCH ÖVERSÄTTNING: HUMA HAMTA OCH EVA KELLSTRÖM FROSTE

FOTO: SAMMAR GUL SAMSOOR

Karim Khan, 12 år, förlorade sina föräldrar och ytterligare fyra familjemedlemmar i jordbävningen i Paktika 2022.

Historien om Mia Khan, pappan som skjutade sina döttrar till skolan varje dag, blev viral. FOTO: SAIF-UR-RAHMAN SHAHAB

ska, och den andra har kunnat få ett arbete som ger inkomst till familjen. Jag blev väldigt glad över att SAKs insats och mitt lilla bidrag kunde ändra familjens öde, säger Sammar Gul Samsoor.

MEN DET HANDLAR inte bara om enskilda personer när Sammar Gul Samsoor ser tillbaka på SAKs verksamhet och dess betydelse för målgrupperna.

I byn Baul-Haq startade SAK först by-baserad utbildning med några klasser. Klasserna växte till en skola. Efter ett tag byggde SAK en skolbyggnad.

– Över tusen flickor och pojkar studerar där nu. SAK ändrade ödet för alla barn i den här avlägset belägna byn. Jag är övertygad om att barnen och deras föräldrar aldrig kommer att glömma SAKs insats, säger Sammar Gul Samsoor.

Han lyfter också fram ett annat skolbygge. För många år sedan startade SAK några klasser i byn Gawmishk, i ett bergigt och svårtillgängligt område. Klasserna utvecklades till en skola för alla barn i byn. 2019 byggdes en välutrustad skolbyggnad. Sammar Gul Samsoor tror att byn fortfarande hade varit utan skola om inte SAK startat den, eftersom byn ligger så långt bort.

I SITT ARBETE har han också sett hundratals personer med funktionsnedsättning få hjälp av SAK så att de kan få utbildning, arbete och bli en del av sina samhällen.

– Jag kan med säkerhet säga att om man frågar vilken afghan som helst med funktionsnedsättning så har han eller hon hört talas om SAK. Bakom varje person med funktionsnedsättning i Afghanistan finns så sorgliga historier så man vill gråta, för Afghanistan är hårt drabbat av decennier av krig, torka, fattigdom och effekter av klimatförändringar. Det har påverkat människorna både fysiskt och mentalt. ●

”Jag grät bakom kameran”

Sammar Gul Samsoors inlägg på sociala medier om pappan Mia Khan som skjutade sina döttrar till skolan blev viralt både nationellt och internationellt. Det ändrade livet för familjen – och för byn.

Sammar Gul Samsoor, 33 år, har jobbat som kommunikator på SAK i sju år, de flesta åren i sin hemprovins Ghazni. Ett av hans starkaste minnen är när han skulle filma människor som fick stöd av SAK efter jordbävningen i Paktika 2022.

– Jag intervjuade ett barn som hade förlorat sex familjemedlemmar, inklusive sina föräldrar. Jag grät bakom kameran, men det rara barnet hade ännu inte insett vidden av förlusten, och smärtan. Jag tar upp det här som ett exempel på sårbarheten hos det afghanska folket. Jag vet inte om det är ett bra eller ett dåligt minne, men det som var bra var att SAK var i framkant för att hjälpa de utsatta i Afghanistan.

ETT TVEKLÖST BRA minne är vad som hände sedan han skrivit om Mia Khan, pappan som skjutade sina döttrar till SAKs skola på en moped och sedan väntade under skoldagen så han kunde skjutsa hem dem. Historien blev viral, både nationellt och internationellt, och togs upp i media.

Än i denna dag dyker historien upp på olika plattformar när folk är intresserade av afghanska flickors skolgång, berättar Sammar Gul Samsoor.

Uppmärksamheten ledde till att den dåvarande regeringen godkände ett skolbygge nära Mia Khans hem. Döttrarna fick erbjudanden om ekonomiskt stöd för att kunna utbildas vidare.

– För ett tag sedan fick jag veta att en av döttrarna har utbildat sig till barnmor-

FOTO: SAK

Sammar Gul Samsoor blir intervjuad av lokala medier om SAKs verksamhet i Ghazni.

” SAK ändrade ödet för alla barn i den här avlägset belägna byn.

SAKs arbete i Afghanistan stoppades efter koranbränningarna i Sverige. Nu pågår processer för att lämna över verksamhet, med personal, till andra aktörer.

Malalai och Saberu i hennes hem.

FOTO: SAK

Från marginaliserad till familjeförsörjare

Det värsta när SAKs arbete stoppades var känslan av att överge människor i stort behov av stöd, berättar Malalai, 23 år.

Hon var fältarbetare på SAKs program för personer med funktionsnedsättning i provinsen Balkh. Malalai arbetade med rehabilitering i distriktet Charkint. Trots sin unga ålder har hon jobbat sex år på SAK.

– Jag har lärt mig mycket genom arbetet och den träning jag fått. Att arbeta på SAK har varit bra för min personliga utveckling, säger Malalai.

Hon har många goda minnen av sitt arbete och av alla människor hon lärt känna, både av personer som är välkända och respekterade i sina samhällen, och av dem som levt marginaliserade och som ingen brydde sig om, tills de fick hjälp från SAK.

Malalai kunde i sitt arbete se vilken positiv inverkan SAK hade på människors liv. En av dem hon minns är Saberu. Hennes familj var fattig och hon hade inte kunnat

” Att arbeta på SAK har varit bra för min personliga utveckling.

utbilda sig. När hon var 22 år träffades familjens hus av en bomb och Saberu skadades så svårt att hon inte kunde gå.

GENOM SAK FICK Saberu fysioterapi, olika hjälpmedel till hemmet samt en rullstol. Hon och hennes föräldrar fick också undervisning både om övningar och om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Saberu fick också stöd så att hon kunde starta egen verksamhet. Ett mikrolån från SAK gjorde det möjligt för henne att köpa får.

Nu kan Saberu försörja sig själv och kan även stödja sin familj. Hon har blivit en aktiv del av sitt samhälle, vilket inte hade varit möjligt utan SAKs stöd, berättar Malalai. ●

”Jag har varit lyckligt lottad”

Abdul Fattah har många goda minnen från sina sju år på SAK. Det han lyfter fram är en oväntad kram.

Abdul Fattah, 50 år, arbetade som fältarbetare i provinsen Balkh, med personer med funktionsnedsättning. Förutom lönen, som gjorde det möjligt för hans barn att få en utbildning, innebar jobbet också att han utvecklades professionellt, genom olika utbildningar.

Abdul Fattah.

Abdul Fattah arbetade bland annat som lärare åt Muhammad, ett barn med en intellektuell funktionsnedsättning. Vid ett tillfälle skulle han besöka Muhammad i hans hem för att kontrollera hans utveckling, och klev in i hemmet i sällskap av barnets far. Muhammad struntade i pappan och sprang fram för att ge Abdul Fattah en kram.

– Jag blev väldigt rörd. Jag betraktar mig som lyckligt lottad som haft möjlighet att bidra till SAKs uppdrag att stötta personer med funktionsnedsättning. Muhammads far var överraskad och sade att det visade vilken positiv inverkan SAK haft på Muhammads liv. Muhammad är bara ett exempel på alla de människor som fått högkvalitativt stöd av SAK.

– Jag hoppas att SAK kan återuppta sitt arbete med att stödja arbetet med de mest marginaliserade och utsatta grupperna som glöms bort, och vars familjer inte alltid bryr sig om dem. ●

FOTO: SAK

Ahmad är en av dem som Muhammad Ashraf Amiry följt under sitt arbete med SAK. Ahmad kan nu försörja sig genom att köpa och sälja mobiltelefoner.

”Det bästa var att se människors framsteg”

Det bästa med jobbet var att se hur personer med funktionsnedsättning fick rehabilitering och stöd för att kunna försörja sig. Muhammad Ashraf Amiry saknar sitt arbete på SAK.

– Jag älskade verkligen mitt jobb, och varje dag har varit ett värdefullt minne för mig, berättar han.

Muhammad Ashraf Amiry började på SAK 2003. Han arbetade som fältarbetare på programmet för personer med funktionsnedsättning på SAKs regionkontor i Mazar-e Sharif.

Han har känt oro för hur han ska kunna försörja sig, men han är också ledsen över alla personer som inte kunnat få hjälp sedan i våras.

Han berättar om Ahmad, som när han var nio år skadade sitt ben när husets vägg föll ihop. Hans familj hade inte råd att betala för sjukvård, vilket ledde till att han fick en permanent funktionsnedsättning. När SAK fick kontakt med honom kunde han få fysioterapi och hjälpmedel, så att han kunde gå i skolan.

När Ahmad avslutade klass 12 i skolan bad han om ett lån från SAK, och började köpa och sälja mobiltelefoner på marknaden i Mazar-e Sharif. Med den inkomsten kan han försörja sig och sin familj. ●

Muhammad Ashraf Amiry.

SAK har för närvarande ingen verksamhet i Afghanistan. Men det finns andra liknande organisationer som kan fortsätta verka. Norska Afghanistankommittén är en av dem, och i detta nummer av Afghanistan-nytt berättar vi om ett av deras projekt.

Norska Afghanistankommittén genomför utbildning med en lokal kommitté för krishantering och katastrof-förebyggande, CDMC. Till vänster: Kartläggning av högriskzoner.

FOTO: AFGHANISTANKOMMITTÉN (NAC)

Förberedelser räddade bybor

När byarna Yad Nail och March drabbades av ett storskaligt jordskred den 6 september 2023 hade byarna redan evakuerats och inte en enda människa dog eller skadades. Sedan 2013 har byarna deltagit i norska Afghanistankommitténs insats för att bygga motståndskraft.

Det var onsdag morgon. En lärare som var medlem i byns kommitté för katastrofhantering (CDMC), såg tidiga tecken på jordskred, sprickor i bergssluttningen, på sin väg till skolan. Han informerade direkt resten av kommittén. Dess ledare Noor Mohammad berättar i en studie som norska Afghanistankommittén (NAC) tagit fram:

– Vi agerade direkt, mobiliserade våra resurser och varnade byborna genom bland annat högtalare. Vi bad alla att samlas på en säker plats, som vi hade identi-

fierat på förhand under en process där vi kartlagt riskerna.

De gick runt till byborna för att hjälpa dem att förflytta sig till den säkra platsen. Kommittémedlemmarna informerade också de lokala myndigheternas katastrofhanteringskommitté om situationen.

– Klockan 14, när jordskredet väl ägde rum, hade som tur var alla familjer evakuerats. Det blev skador på hus och egendom, men ingen människa skadades, berättar Noor Mohammad.

Att ingen skadas eller dör i ett jordskred

av den magnituden är mycket ovanligt. Byarna ligger i provinsen Badakhshan, i distriktet Yawan. Landskapet i distriktet är bergigt. Samhällena är utsatta för jordskred, översvämningar och laviner.

NAC HAR ARBETAT med att minska effekterna av naturkatastrofer i områdena sedan 2013 på både distrikts- och bynivå.

Byarna förses med nödvändig DRR-kunskap (Disaster Risk Reduction) och utrustning, som kartläggning av risker, grundläggande system för tidig varning, och utrustning för att söka efter och rädda offer.

Byarna Yad Nail och March är några av dem som deltagit i programmet. Trots utmaningarna som byarna har haft under de senaste åren, särskilt att familjer flyttat på grund av långvarig torka och brist på jobb, har byarna kunnat hålla de lokala kommittéerna, CDMCs, aktiva.

Byarna byggs ofta i sluttningar i provinsen Badakhshan, vilket gör dem särskilt sårbara för jordskred.

FOTO: AFGHANISTANKOMMITTÉN (NAC)

FOTO: SAYED QUDRATULLAH ATTAYE

Sayed Mussaddiqullah Burhani har fått behandling genom SAKs program för personer med funktionsnedsättning.

Program på väg att lämnas över

SAK kan inte längre arbeta i Afghanistan. Vid denna tidnings pressläggning är SAK i slutfasen av att lämna över program till organisationer som kan bedriva verksamhet i landet.

– Genom att lämna över den verksamhet vi inte längre kan driva till pålitliga aktörer fortsätter SAK att verka för Afghanistans befolknings rättigheter, säger Andreas Stefansson, SAKs generalsekreterare.

SAKs tidigare kliniker och sjukhus drivs idag av andra aktörer, och skolorna har tagits över av staten. De cirka 1400 anställda som var kvar i Afghanistan sades upp till den 31 juli.

DEN VERKSAMHET som nu är satt på paus i väntan på att överlämningen är klar är programmet för personer med funktionsnedsättning, utbildning av barnmorskor samt delar av landsbyggsprogrammet, samt viss annan mindre verksamhet. Stora delar av personalen på de programmen kommer att följa med till de nya organisationerna. Finansieringen sker genom SAK.

– Arbetet i Sverige med att stärka folkligt och politiskt engagemang fortsätter med oförändrad kraft, säger Andreas Stefansson.

Ett förändringsarbete har inlettts för att anpassa SAK till den nya situationen.

Arbetet för de prioriterade målgrupperna, kvinnor, barn och unga, samt personer med funktionsnedsättning, fortsätter men tar nya former.

Bakgrunden till nedstängningen är ett beslut från talibanregimen den 11 juli 2023 att alla "Sveriges aktiviteter" i landet skulle upphöra, som en reaktion på koranbränningarna i Sverige. ●

vid jordskred

Där finns fyra aktiva kommittéer med totalt 42 medlemmar, både kvinnor och män. Kvinnorna var avgörande för att få kontakt med alla när byarna skulle evakueras.

När någon har flyttat har kommittéerna rekryterat en ny medlem och utbildat denna.

– När jag blev medlem delade andra medlemmar med sig av sin kunskap och engagerade mig i praktiska övningar. Övningarna var både roliga och lärorika, berättar Jalal som är med i en CDMC i Yad Nail.

KOMMITTÉERNA HAR förberett byborna på hur de ska agera vid en naturkatastrof, och de har förberett kontakter med aktörer på distrikts- och provinsnivå. De kontaktvägarna användes under jordskredet i september förra året. Tack vare den direkta kommunikationen kunde humanitära organisationer snabbt vara på plats.

Kommittéerna har också identifierat vilka områden som är sårbara för jordskred och föreslagit långsiktiga åtgärder, som att bygga säkrare hus, återplantera skog, och bygga bevattningssystem som inte eroderar marken. Även detta är en del av NAC:s DRR-program.

DEN AFGHANSKA STATEN har länge haft en bristande kapacitet att hantera naturkatastrofer. NAC konstaterar i studien att det lokala arbetet med DRR spelade en avgörande roll i att minska de negativa effekterna, genom att förutse, förbereda sig på och effektivt svara på naturkatastrofen. ●

Artikeln baseras på norska Afghanistankommitténs fallstudie "Building Communities' Resilience to Natural Hazards".

BEARBETNING: **EVA KELLSTRÖM FROSTE**

Vi finner nya sätt att stödja det afghanska folket

Vårt årsmöte 2024 tog ett uttalande som ville skicka en stark signal att vårt engagemang för Afghanistan och dess folk kommer att fortsätta, även efter att talibanerna tvingat SAK att stänga verksamheten i Afghanistan. Bakgrunden till att vi var tvungna till detta är numera väl känd.

Årsmötet valde en ny styrelse som till hälften består av alldeles nya ledamöter. De ger sig nu tillsammans med SAKs ledning i kast med att inte bara navigera i hur den existerande verksamheten på bästa sätt tas tillvara och kan fortsätta genom andra organisationer, utan också med att förvalta de erfarenheter och den omfattande kunskap som finns i organisationen genom att nu finna nya och kanske annorlunda sätt att stödja Afghanistans kvinnor, män och barn.

DET ÄR GIVETVIS med sorg som så många av oss sett den utveckling som lett fram till denna stora förändring. Men samtidigt ser vi fram emot att arbeta med tillförsikt och nyfikenhet för att skapa nya former och idéer för verksamheten, tillsam-

mans med medlemmar, nya och gamla, personal och styrelse.

Perioden framöver kommer också att innebära förändringar för vår verksamhet i Sverige. Det är ännu tidigt att beskriva hur, men vi hoppas att inte minst kunna kraftsamla med våra lokalföreningar som är mycket aktiva.

” Vi hoppas att inte minst kunna kraftsamla med våra lokalföreningar som är mycket aktiva.

samhället och myndigheter i Afghanistan.

Jag ser fram emot att arbeta med vår styrelse, SAKs ledning, personal och medlemmar, för att bygga en stabil framtid på grundval av SAKs långa erfarenhet av Afghanistan. ●

Margareta Wahlström

MARGARETA WAHLSTRÖM
ORDFÖRANDE, SAK

FOTO: NICLAS ERICSSON

Filmer håller engagemanget vid liv

En berättelse om drakars betydelse, en film om en by känd för sin keramik, en diktläsning. Det är några av filmerna som SAKs lokalförening i Stockholm publicerat på Facebook och Instagram.

– Vi tänkte att vi behöver göra något för att hålla intresset uppe för SAK och Afghanistan under tiden innan vi vet vart SAK tar vägen och vad som blir vårt arbete framöver, berättar Björn-Åke Törnblom, en av initiativtagarna.

Föreningen planerar att lägga upp en ny film varje fredag. Filmerna är ungefär en minut långa, en del består av stillbilder. De flesta av bilderna och filmerna är medlemmarnas egna. Björn-Åke Törnblom har klippt ihop en film från byn Istalif, känd för sina konsthantverk i keramik. Anna-Karin Johansson berättar kring en bild på en pojke med en drake om betydelsen av att flyga drake i Afghanistan.

Under pandemin arrangerade Stockholms

lokalförening diktläsning med poeten Mahbouba Ibrahimimi på Zoom. Björn-Åke Törnblom har klippt ner inspelningarna och lägger upp delar av dem under olika fredagar.

– Vi är en grupp som filar på idéer, det är flera som bidrar.

Vad har du för tips till den som vill göra liknande filmer?

– Man ska tänka på vad man vill säga. Om du till exempel vill visa afghansk kultur – varför vill du visa det? Det ska vara kort och gärna ha en punchline, som ”Glöm inte Afghanistan”. Det finns enkla verktyg i till exempel Ipad och Office-paketet för att skapa och redigera egna filmer, berättar Björn-Åke Törnblom.

Han konstaterar att det var stort intresse vid den senaste SAK-rapporten (informationsmöten på Zoom) med över 60 personer som lyssnade, många av dem nya medlemmar.

– Det finns ett intresse, det gäller att ta vara på det, säger Björn-Åke Törnblom. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

Keramik, diktläsning och en vacker drake visas i några av Stockholms lokalförenings filmer.

Dagsläget Utbildning

- Sept: Möjlida berömdar provinserna till omedelbart stoppa alla SAKs CRGs (pga korand).
- All utbildning i 4 av 14 provinser stoppad
- Sobst svårigheter m coaching classes
- I Övegi har en stor del av verksamheten återupptagts, inkl monitorering, skid osv.

Två olika varianter av SAK-rapporter – gästen Kajsa Waaghals berättade om sitt arbete för UNHCR i Afghanistan, Klas Bjurström uppdaterar om läget vad gäller utbildning förra året.

Digitala möten uppdaterar om senaste nytt i föreningen

Läget i Afghanistan, situationen för SAK, kvinnors och barns rättigheter, klimat och landsbygdsutveckling. Det är några av alla de teman som tagits upp på de regelbundna digitala möten med medlemmar som går under namnet SAK-rapporten.

– Vi startade SAK-rapporten för att vi ville kunna erbjuda medlemmarna ett enkelt sätt att ta del av information om SAKs verksamhet och om utvecklingen i Afghanistan. Vi kände också att vi behöver hitta ett sätt att föra Afghanistan, och SAKs verksamhet där, närmare medlemsrörelsen, det har funnits ett glapp, berättar Laura Lindholm, ansvarig för medlems- och engagemangsutveckling på SAK.

SAK-rapporten har funnits i några år. I början var det SAKs strategiska rådgivare Klas Bjurström som gav uppdateringar om SAK och läget i Afghanistan, vilket det fanns stort behov av efter talibanernas makt-övertagande i augusti 2021. Efter ett tag bjöds andra gäster in till rapporterna som kunde fördjupa sig i olika teman. Anställda på SAK i Afghanistan har berättat om de olika programmen, och rapporterna har också tagit upp frågor som mänskliga rättigheter, jämställdhet, klimat och biståndspolitik.

Men Klas Bjurström har också fortsatt hålla i rapporter med generella uppdateringar, vilket är väldigt uppskattat bland medlemmarna enligt Laura Lindholm. Det finns ett stort behov att få veta vad som händer med SAK och i Afghanistan, och kunna ställa frågor. Rapporterna lockar allt mellan 20 och 75 personer, beroende på ämne och tid på året.

JUST NU PLANERAS för en SAK-rapport en gång i månaden fram till december, och även därefter är tanken att SAK-rapporten ska finnas kvar.

– Det är en väldigt viktig och bra typ av interaktiv informationskälla. I och med att den är digital spelar det ingen roll var du bor. Vi ser ett stort behov av rapporterna, både för att hålla engagemanget vid liv och för att medlemmarna ska kunna vara insatta och inkluderade, säger Laura Lindholm. **Hur gör man om man vill delta i mötena?**

– Håll koll på din epost – och skräpposten! Vi skickar ut inbjudan till alla medlemmar med en zoom-länk en vecka före mötena, som är på kvällstid. Om man inte kan vara med kan man få ta del av mötena i efterhand. Information om det finns också i mejlet. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

FOTO: PRIVAT

Margareta Varenhed vandrar i år Camino Frances.

Margareta vandrar för Världens Barn

Margareta Varenhed ska återigen ut på pilgrimsvandring för att samla in pengar till Världens Barn. Margareta Varenhed, engagerad i lokalföreningen Skövde/Skaraborg, har gjort vandringarna förut, 2023 gick hon till exempel 320 bergiga kilometer för Världens Barn. Den gången gick hon Camino Primitivo från Oviedo till Santiago.

Den här gången går hon Camino Frances, från Saint-Jean-Pied-de-Port till Santiago de Compostela. Precis som tidigare lägger hon ut vandringen som en utmaning på Facebook. Tidigare år har hon uppmanat sina följare att lägga en krona för varje kilometer hon går i den digitala insamlingsbössan.

– I år kommer jag att gå cirka 800 km om jag fixar hela vägen, så det kanske är att begära för mycket med en krona per kilometer. Det får kanske bli en tia om dagen eller så, för det kommer att ta 30 eller 31 dagar. Det blir nog vad jag själv kommer att lägga i bössan, berättar Margareta Varenhed.

Förnya ditt medlemskap!

Passa på att förnya ditt medlemskap för 2024 – nu får du **2025 års medlemskap på köpet!**

Swisha 280 kr (vuxen), **120 kr** (ung/student), till **900 7808**, skriv "medlem" och din e-postadress i meddelandefältet.

”Hos SAK i Kabul förstod jag att jag kunde göra skillnad”

Farahnaz Akbari, 22 år, har varit engagerad i SAK sedan hon var nio år. När hon för första gången kom till Afghanistan insåg hon hur inkomsterna från hennes och systemens kabbak gjorde skillnad.

Berätta om dig själv!

– Jag är uppvuxen i Östersund men nu bor vi i Uppsala. I höst åker jag till USA för att studera ekonomi och internationella relationer på Brown University. Mina föräldrar är från Afghanistan, men jag föddes i Iran.

Hur började ditt engagemang i SAK?

– Det var genom min pappa, som engagerade sig i SAK. Jag och min syster gillade att baka och i början var det värt sätt att bidra, att sälja kakorna och skänka pengarna till SAK. När jag var nio besökte jag Afghanistan för första gången.

Hur var det?

– Det var definitivt en stor kontrast, både positivt och negativt. Afghanistan hade mycket av det jag saknade i Sverige: stora familjehus, där flera generationer bodde. Vi lagade mat under dagen och sedan samlades 40 personer runt samma bord och åt. Det var en känsla av gemenskap och sammanhållning. Samtidigt var det hjärtskärande att se små barn ensamma på gatorna, den dåliga infrastrukturen, bristen på vatten.

– Jag var också på SAKs huvudkontor i Kabul och träffade Andreas Stefansson som var landchef då. Det drev verkligen

FOTO: PRIVAT

Farahnaz Akbari är engagerad i Uppsala lokalförening och kommer fortsätta engagemanget även när hon flyttat till USA.

i gång mitt engagemang. Innan hade jag inte riktigt förstått vad vi samlade pengar till. När jag såg huvudkontoret och fick höra om allt arbete som SAK bedrev på landsbygden, då kände jag att jag kan göra skillnad.

Varför fortsätter du att engagera dig i SAK?

– SAK har blivit en del av mitt liv. För mig är SAK bästa sättet att skapa förändring i Afghanistan.

Vilken fråga tycker du är viktigast?

– Utbildning. Mina föräldrar berättade

de om hur de gick i skolan men inte fick fortsätta, och de funderade över hur deras liv blivit om de fått studera. De perspektiven påverkar. Jag kom att se prov och plugg som ett privilegium som inte alla har.

Hur ser ditt engagemang ut?

– Det är osäkra tider nu. När vi i Uppsala lokalförening är ute på evenemang vet vi inte vad vi ska säga. Men vårt engagemang är detsamma, och vi fortsätter med de årliga evenemang, som Kulturnatten, Världens Barn och Schysst jul. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

FARAHNAZ TRE TIPS FÖR ATT FÅ IN FLER MED AFGHANSKT URSPRUNG I SAK

1 AFGHANSKA FÖRENINGAR Det finns många lokala afghanska föreningar. SAK kan besöka dem och hålla föreläsningar. Jag har mött afghaner som inte vet att SAK finns, och fått in några i föreningen, senast vid Schysst jul.

2 SOCIALA TRÄFFAR Många har digitala möten, vi med, men arrangera fler sociala fysiska träffar, ta in någon föreläsare från SAK. Det kan locka fler med afghansk bakgrund.

3 MARKNADSFÖRING Skapa och sprid lättillgänglig information. Vi har satsat på att få ut inlägg på Instagram och ber folk att dela. Vi kan samarbeta mellan lokalföreningarna och dela varandras inlägg. Det är viktigare än någonsin nu. Jag vet att afghaner tipsar varandra och delar med varandra, ”det händer något där du bor”.

PÅ GÅNG

KULTURKVÄLL

12/10 SAKs lokalförening i Vänersborg på kulturkväll med den afghanska artisten Tawab Arash. Huvudarrangör är Studieförbundet. Inträde 70 kr.
TID: 18.00.
PLATS: Uddevalla Folkets Hus.

Bjuder på afghanska rytmer.

LUNCHSAMTAL

15/10 SAK Stockholm arrangerar lunchmöte med Margot Wallström om kvinnors situation i Afghanistan.
TID: 12.00–13.00.
PLATS: SAKs kansli, Malmgårdsvägen 63, Stockholm.

INSAMLING

16/10 SAK Skåne deltar i insamlingen på Arenan i Lund för Världens Barn. Både dam- och herrlaget i handboll spelar match.
TID: 15.00, 17.00.
PLATS: Arenan, Lund.

FILMFESTIVAL

19–20/10 International Sama Film Festival visar filmer från bland annat Afghanistan, Iran och Tadzjikistan, med stöd av bland annat SAK.
PLATS: Dieselvekstadens Sickla.

FÖRELÄSNING

23/10 Kajsa Waaghals visar bilder och berättar om sitt arbete med UNHCR och om läget i Afghanistan.
TID: 18.30–19.30
PLATS: SAKs kansli, Malmgårdsvägen 63, Stockholm
ARR: SAK Stockholm

MR-DAGARNA

14–15/11 SAK deltar på MR-dagarna i Skellefteå. Bor du i Skellefteå med omnejd och vill engagera dig i MR-dagarna tillsammans med SAK? Hör av dig till rebekeh.krebs@sak.se.
PLATS: Sara Kulturhus i Skellefteå.

FÖRFATTARSAMTAL

28/11 Språk, identitet och kvinnors villkor – ett samtal med författaren Zeba Safi om boken "Analfabet". Fri entré, ingen biljett krävs
TID: 18.00.
PLATS: Stadsbiblioteket i Mariestad, Drottninggatan 12.
ARR: SAKs lokalförening Skövde/Skaraborg i samarbete med Stadsbiblioteket i Mariestad.

Zeba Safi.

FOTO: SUNMAL DJENAH

JULMARKNAD

29/11–1/12 SAK Skåne deltar på Julstöket på Kulturen i Lund.

JULMARKNAD

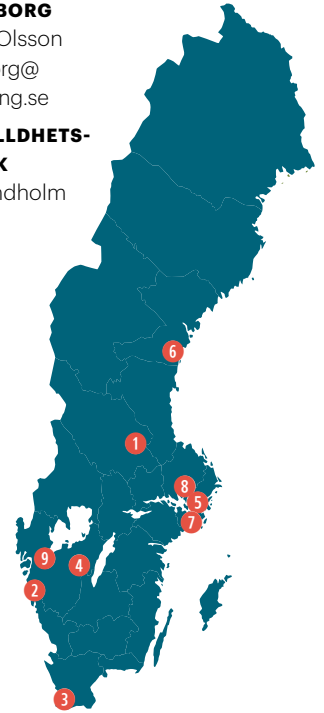
30/11 SAKs lokalförening i Vänersborg deltar på Vänersborgs julmarknad. Informationsbord samt försäljning av handgjorda textila alster och afghansk saffran.
TID: 11.00–16.00.
PLATS: Vänersborgs Folkets Hus.

MR-FESTIVAL

7/12 SAK Skåne deltar på Human Rights Festival.
PLATS: Lunds Stadshall.

SAKs lokalföreningar

- DALARNA** Björn O Henriksson
dalarna_1@sakforening.se
- GÖTEBORG** Tomas Jansson
goteborg@sakforening.se
- SKÅNE** Inger Blennow
skane@sakforening.se
- SKÖVDE/SKARABORG** Thomas Magnusson
skovdeskaraborg@sakforening.se
- STOCKHOLM** Per Olov Henricson
stockholm@sakforening.se
- SUNDSVALL** Åke Johansson
sundsvall@sakforening.se
- SÖDERTÄLJE** Hasse Hansson
sodertalje@sakforening.se
- UPPSALA** Fatima Ghorbani
 uppsala@sakforening.se
- VÄNERSBORG** Lennart Olsson
vanersborg@sakforening.se
- JÄMSTÄLLDHETS-NÄTVERK** Laura Lindholm
lindholm@sak.se

Ansiktsmålning lockade besökare

Saffran och ansiktsmålning lockade besökare till SAKs bord på Friskvårdens dag i **SKÖVDE**.

SAKs lokalförening Skövde/Skaraborg deltog återigen på Friskvårdens Dag på Billings fritidsområde i Skövde, där traktens föreningar har möjlighet att vara med och presentera sin verksamhet. Vädret var strålande med sol och värme och det blev en riktig folkfest. Många kom förbi lokalföreningens

ens bord där den hade information om SAK och om Världens Barn. En populär aktivitet var ansiktsmålning som Sajede Noory ansvarade för. SAK sålde också saffran. Tillsammans med ansiktsmålningen gav det flera bidrag till föreningens insamling till Världens Barn. Besökarna vid bordet samtalande också med lokalföreningens utsända om situationen i Afghanistan och SAKs arbete.

Sajede Noory ansvarade för ansiktsmålning av barn vid SAKs bord på Friskvårdens dag. FOTO: MARGARETA VARENHED

GÖR BARNDOMAR MÖJLIGA

Var med och förbättra barns liv

Vart femte barn växer idag upp i konfliktområden. Fler än hälften av alla som befinner sig på flykt är barn och många tillbringar hela sin barndom i flyktingläger.

Men du och jag kan göra skillnad. Tillsammans gör vi det möjligt för barn att överleva, att utvecklas och att forma sina liv och sin framtid. Ge en gåva idag.

Swisha
en gåva

